

Przemysław Kasperkiewicz

Sprawozdanie z I Krakowskiej Konferencji Bibliotek Naukowych, (Kraków, 4-5 listopada 2010 roku)

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 3-4/3/4, 115-120

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEMYSŁAW KASPERKIEWICZ
*Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej
Filia w Katowicach*

SPRAWOZDANIE Z I KRAKOWSKIEJ KONFERENCJI BIBLIOTEK NAUKOWYCH (KRAKÓW, 4-5 LISTOPADA 2010 ROKU)¹

W Krakowie 4 i 5 listopada 2010 roku odbyła się, zorganizowana przez Bibliotekę Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego oraz Targi w Krakowie Sp. z o.o., I Konferencja Bibliotek Naukowych, pod tytułem *Książka czy plik, tradycja czy nowoczesność?*, poświęcona zagadnieniom książki elektronicznej i zasobów cyfrowych.

Otwarcia obrad dokonali: JM Rektor Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego prof. dr hab. Jerzy Malec, który odniósł się do przeobrażeń w funkcjonowaniu i organizacji bibliotek akademickich oraz własnych doświadczeń z książką na pograniczu tradycji i nowoczesności oraz Aneta Januszko-Szakiel, dyrektor Biblioteki, która zaprosiła wszystkich zebranych do wysłuchania referatów i prezentacji.

Pierwsza z prelegentek, Lidia Lewicka z Biblioteki Ekonomicznej Uniwersytetu Szczecińskiego, przedstawiła ogólne wytyczne dla bibliotek akademickich w dobie wszechobecnej informacji elektronicznej. Uwydatniła istotną rolę bibliotekarza w nabywaniu i kształtowaniu umiejętności poruszania się po nowoczesnej bibliotece i tradycyjnych zasobach, do których wciąż sięgają czytelnicy. Zdaniem autorki, relacja bibliotekarz – czytelnik wciąż stanowi podstawę komunikowania i jest ważna także podczas poszukiwania informacji w zautomatyzowanych systemach informacyjnych.

Urszula Knop (Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej) szczegółowo zaprezentowała proces gromadzenia czasopism w wersji drukowanej i elektronicznej. Wedle przedstawionych danych, tylko

---

¹ Autor zamieścił reportaż wideo z konferencji i targów pod tytułem: *I Krakowska Konferencja Bibliotek Naukowych & XIV Targi Książki (fragmenty)* na stronie: http://www.youtube.com/watch?v=ncDz01CW2_o [dostęp: 17.11.2010].

32% tytułów w wersji elektronicznej pochodzi z prenumeraty, wyraźnie spada też liczba prenumerowanych czasopism w wersji tradycyjnej (wiele z nich migruje do Internetu). Autorka wystąpienia zauważyła ponadto, że większość krajowych tytułów nadal jest wydawana w formie drukowanej, podczas gdy czasopisma zagraniczne w przeważającej większości są dostępne w wersji elektronicznej, a licencje krajowe są najczęściej finansowane przez Ministerstwo Nauki.

Kolejna referentka, Danuta Patkaniowska, reprezentująca Bibliotekę Jagiellońską, skupiła się na problemach opracowania rzeczowego książki tradycyjnej i elektronicznej; omówiła stosowane w bibliotekach języki informacyjno-wyszukiwawcze oraz wskazała potrzebę wprowadzenia dodatkowych kryteriów i specjalistycznej terminologii w języku formalnego opisu dokumentów elektronicznych. Zdaniem prelegentki, szczególnie ważne i zasadne jest współdziałanie bibliotekarzy i czytelników w procesie tworzenia słowników słów kluczowych i haseł przedmiotowych.

Elżbieta Kopyś (pracownik tej samej biblioteki) przedstawiła sposoby gromadzenia tradycyjnych i cyfrowych zagranicznych zasobów czasopiśmienniczych w Sekcji Kupna Biblioteki Jagiellońskiej.

Pierwszy panel konferencji zakończyło wystąpienie Moniki Curyło (Biblioteka Katedry UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową Uniwersytetu Jagiellońskiego). Autorka skupiła się na kwestii stosowania prawa autorskiego w bibliotece cyfrowej, opisując istotę autorskich praw osobistych i majątkowych, prawa użyczenia, ochrony baz danych, licencji dla bibliotek oraz dzieł osieroconych. Skomentowała też, jako szczególnie istotny dla bibliotek, artykuł 50. *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, dotyczący sporządzania i użyczenia kopii publikacji również w wersji elektronicznej. Prelegentka przedstawiła rozwiązanie dozwolonego użytku na zasadach Creative Commons, zwracając uwagę na fakt, iż obecne ustalenia w zakresie prawa autorskiego często ograniczają skalę rozpowszechniania i udostępniania dokumentów tradycyjnych i cyfrowych.

Po przerwie Marcin Laskowski (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi) zaprezentował program kształcenia użytkowników w zakresie korzystania z tradycyjnych i elektronicznych zasobów, wprowadzony w swojej Bibliotece.

Anna Chadaj i Danuta Turecka (Biblioteka Główna AGH w Krakowie) omówiły wyniki badań efektywności szkoleń z zakresu źródeł informacji w opinii studentów Akademii Górniczo-Hutniczej. W maju 2010 roku przeprowadzono tam badania ankietowe na wybranej grupie studentów, uczestniczących w zajęciach z metodyki poszukiwań

bibliograficznych. W opinii większości respondentów (96%) szkolenia z zakresu wyszukiwania w systemach informacyjno-wyszukiwawczych spełniają swoją funkcję i są potrzebne. Nie każdy użytkownik wykorzystuje jednak wszystkie możliwości, jakie dają systemy wyszukiwania, np. za pomocą zdefiniowanych filtrów i operatorów logicznych – wynika to często z niewiedzy i skutkuje brakiem zamierzonego efektu.

Problem tradycyjnych i nowych form organizacji kształcenia w Bibliotece Jagiellońskiej scharakteryzowała Marzanna Baś. Przedstawiła rozbudowany system szkoleń (tradycyjny i online), poradniki dla początkujących czytelników (PEGAZ, SMOK) oraz Ars Querendi (cykl otwartych wykładów dotyczących narzędzi i strategii wyszukiwania informacji). Biblioteka Jagiellońska prowadzi również szkolenia wewnętrzne; interesującym rozwiązaniem w tym zakresie jest Vademecum Katalogowania w wersji online (spersonalizowany system powiadomień, wskazówek oraz instrukcji metodycznych dla pracowników działów zajmujących się opracowaniem zbiorów). Prelegentka wspomniała również o innych formach działalności edukacyjno-dydaktycznej: wystawach, lekcjach bibliotecznych i salonie literackim.

Dorota Grabowska (Instytut Języka Polskiego PAN) dokonała z kolei analizy promowania usług bibliotek naukowych PAN poprzez serwisy WWW, stosując podział tych usług na: statyczne (typowa strona internetowa) i interaktywne (forum, blog, chat, e-learnig, poczta elektroniczna, formularz). W myśl strategii WEB 2.0, treści zamieszczane w serwisach powinny być współtworzone przez bibliotekarzy i czytelników (zakładanie indywidualnych kont użytkownika, tagowanie, tworzenie rankingu publikacji). Optymalny serwis internetowy powinien pełnić jednocześnie funkcje: promocyjną, informacyjną, edukacyjną, faktograficzną i użytkową.

Danuta Domalewska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie) kontynuowała problematykę promocji biblioteki akademickiej w formie cyfrowej. Biblioteka to – zdaniem prelegentki – przede wszystkim „wizytówka” i element promocji szkoły, dlatego władze uczelni powinny z nią współdziałać w wielu różnych aspektach. Biblioteka UEK prowadzi wielotorową akcję promocyjną. Jej atrakcyjność wiąże się również z udostępnianiem zbiorów w wersji cyfrowej, w tym z tworzeniem własnych baz danych i kolekcji (Biblioteka Depozytowa Banku Światowego, EBOR, IMF, Archiwum Retingera).

Z kolei Anna Taszycka (Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego) omówiła serię Filmoteki Szkolnej Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, składającą się z zestawu 26. płyt DVD tematycznych (m.in. Kino Myśli, Moralność Kamery, Obrazy Rodzinne). Na

każdej z płyt został zamieszczony film wraz z dodatkowym komentarzem filmoznawczym. To doskonały przykład kompletnego materiału edukacyjnego, który może być wykorzystywany zarówno w procesie samokształcenia, jak i w kształceniu programowym.

Inny reprezentant tej samej uczelni – Marek Szepski – dokonał radykalnej oceny polskich bibliotek cyfrowych z punktu widzenia niewyspecjalizowanego użytkownika informacji (internauty). Współczesne systemy informacyjno-wyszukiwawcze zarówno na poziomie typowego katalogu elektronicznego, jak i systemów pełnotekstowych są niezbyt „wygodne” – przede wszystkim pod względem skomplikowanych procedur wyszukiwawczych. Według prelegenta, „idealny dostęp do biblioteki cyfrowej” powinna zapewniać jedna, standardowa wyszukiwarka (np. Google), umożliwiająca symultaniczne przeszukiwanie katalogów wszystkich bibliotek cyfrowych. Autor zasugerował także (co wywołało pewną konsternację), iż maksymalnie uproszczony dostęp do zbiorów cyfrowych powinien odbywać się bez pomocy bibliotekarza i przy jednoczesnym ograniczaniu potrzeby korzystania z tradycyjnej biblioteki.

Aleksandra Sidło (Biblioteka Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu) zanalizowała badania ankietowe, dotyczące społecznego odbioru książki w dobie nowych technologii. Okazało się, iż większość respondentów preferuje książkę tradycyjną (68%), a duża grupa badanych (44%) dostrzega liczne bariery wynikające m.in. z niezności nowych technologii czy specjalistycznej terminologii. Według prelegentki, wyniki badań pozwalają stwierdzić, iż klasyczna książka jako wytwór kultury nie ulegnie zapomnieniu.

Dagmara Bubel (Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej) omówiła oczekiwania użytkowników bibliotek uczelni technicznych w kontekście zmian dokonujących się w bibliotekach. Kompleksowe zaspokajanie potrzeb czytelników zainteresowanych informacją w wersji drukowanej i elektronicznej to podstawowe zadanie współczesnej biblioteki. Autorka przedstawiła również usługi informacyjne, dostępne w Bibliotece Główniej Politechniki Częstochowskiej.

Przedstawicielka Biblioteki Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego, Renata Patela, poświęciła swoje wystąpienie problematyce wykorzystania tradycyjnych i elektronicznych źródeł w Bibliotece Akademii, prezentując szczegółowe statystyki odwiedzin wypożyczalni i czytelni w latach 2000-2010.

Katarzyna Stachnik (z tej samej instytucji) dokonała przeglądu preferencji nadawców i odbiorców treści naukowych, publikowanych w formie tradycyjnej i elektronicznej. Podczas analizy badań ankieto-

wych wykazano „konserwatyzm” środowiska naukowego – w badaniu uczestniczyło 28. pracowników naukowych. 86% badanych opowiedziało się za publikowaniem w wersji drukowanej, a 79% respondentów zadeklarowało, że nie posiada własnej strony internetowej. Tylko 39% było w stanie wskazać konkretne biblioteki cyfrowe. Zdaniem autorki, za niewielkie zainteresowanie publikowaniem informacji w formie elektronicznej odpowiadają wewnętrzne wydawnictwa, które nie gwarantują wydań w wersji cyfrowej. Ważne jest zatem podniesienie stanu świadomości w tym zakresie, ponieważ publikowanie w formie elektronicznej wpływa na wyraźny wzrost liczby cytowań.

Justyna Buczyńska-Łaba z Biblioteki Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie przedstawiła wyniki badań dotyczących wykorzystania zasobów bibliotecznych przez użytkowników tej placówki. Większość badanych (86%) preferowało korzystanie z książki tradycyjnej, uznając jednocześnie atuty publikacji elektronicznych.

Pierwszy dzień obrad zakończyła ożywiona dyskusja; odnoszono się przede wszystkim do wystąpienia M. Szepskiego. Część zaprezentowanych poglądów dotyczących funkcjonalności narzędzi wyszukiwawczych należy uznać za zasadne, jednak należy pamiętać, iż proces wyszukiwania informacji zawsze będzie wymagał elementarnej wiedzy, nie wszystko można maksymalnie uprościć. Zadaniem pracowników informacji naukowej ponadto jest pomoc w odpowiednim poruszaniu się po zasobach i nie wydaje się, aby w najbliższej przyszłości sytuacja ta miała ulec zmianie.

W drugim dniu konferencji obrady przeniesiono na tereny wystawiennicze Krakowskich Targów Książki. Jako pierwsza wystąpiła Izabela Oleaszewska-Porzycka (Biblioteka Muzeum Śląskiego), która omówiła proces digitalizacji zbiorów bibliotek muzealnych. Przedstawiając wyniki przeprowadzonych badań, wykazała, że obecnie tylko 5 tego typu instytucji ma katalog online, 16% rozpoczęło proces digitalizacji, a jedynie 2 placówki mają własne pracownie digitalizacyjne. Wiele bibliotek nie zostało zatem do tej pory skomputeryzowanych.

Aneta Januszko-Szakiel (Biblioteka Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego) przedstawiła metody utrwalania elektronicznych zasobów bibliotecznych, wskazując na potrzebę ich permanentnego archiwizowania. Za przykład obrazujący słuszność takich działań posłużyły zbiory informacji dostępne na dyskietkach magnetycznych; ulegają one uszkodzeniom, a ponadto obecnie stosowany sprzęt nie zawsze zapewnia bezproblemowy odczyt dokumentów zapi-

sanych zgodnie ze starszymi standardami. Publikacje w wersji elektronicznej stanowią dziedzictwo kultury, należy zatem prowadzić ich cykliczną archiwizację.

Anna Bolisęga-Szeliga i Karolina Imiołek (Biblioteka Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego) przeanalizowały funkcjonalne możliwości czytników książek elektronicznych i szczegółowo omówiły technologię e-papieru.

Urszula Wojtasik (Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej) zaprezentowała komercyjne, zagraniczne serwisy książek elektronicznych udostępnianych w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej (Safari Box Online, Knovel, MyiLibrary, Springer Link).

W ostatnim wystąpieniu Agata Bożek i Lena Kamińska-Mazur (Biblioteka Główna Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie) przedstawiły wykorzystanie telefonii mobilnej w dystrybucji usług bibliotecznych na Zachodzie. Jako jedyny przykład polskiego systemu oferującego mobilne usługi biblioteczne wymieniony został MATEUSZ (za pomocą wiadomości SMS można obsługiwać konto biblioteczne).

Konferencję zakończyła dyskusja uczestników.

I Krakowska Konferencja Bibliotek Naukowych *Książka czy plik, tradycja czy nowoczesność?* okazała się bardzo interesującym wydarzeniem. Wszystkie wystąpienia i referaty dotyczyły aktualnych problemów współczesnego bibliotekarstwa (nie tylko akademickiego) w dobie powszechnego dostępu do nowoczesnych technologii informacji i publikowania. Pomimo ciągłego lansowania takich terminów jak e-książka czy e-biblioteka, bibliotekarz i biblioteka sama w sobie stanowią ważną część struktury rynku usług informacyjnych. Obserwując przyrost oferty wydawniczej, prezentowanej na targach, można było odnieść wrażenie, że tradycyjna książka jest nadal obecna i w perspektywie najbliższych lat nie grozi jej unicestwienie. Wprawdzie książka elektroniczna utrwała swoją pozycję na rynku wydawniczym i z pewnością będzie zdobywała coraz większą rzeszę zwolenników, ale jej klasyczny odpowiednik – choć może kiedyś w mniejszym nakładzie lub drukowany „na żądanie” – w najbliższej przyszłości wydaje się nie być zagrożony.